

НАША НІВА

Год VIII.

16 Жніўня 1913 г.

№. 33.

Выходзіць што тыдзень

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Завальная вуліца, д. № 7.

Цэна з перасылкай і дастаўкай на 1 г. — 2 р. 50 к., на 6 мес. — 1 р. 25 к. на 3 м. — 65 к., на 1 мес. — 25 к. За граніцай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. — 2 р. 3 мес. — 1 р. Перамена адрэсу — 20 коп.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй старонцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукапісы і карэспандэнцыі, прысланыя ў рэдакцыю, павінны быць чытэльна напісаныя с праўдзівай фаміліяй і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ надпісаць прозьвішчэ разам з фаміліяй, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакцыі. Рукапісы аўтарам не вертаюцца назад.

БЕЛАРУСКАЕ

Выдавецкае Таварыства у Вільні

прыступаючы да выдавецкай працы, просіць усіх хто ўзяўся апрацаваць

- 1) Пісьмо сьвятога цара,
- 2) Гісторыю старога і новага закону для дзяцей у школах,
- 3) Кніжку да набажэнства,
- 4) Эвангелічку на сьвяты і нядзелі,
- 5) Гісторыю касцёла для школ,
- 6) Граматыку беларускую,
- 7) Географію,
- 8) Слоўнікі,
- 9) Арытмэтыку,
- 10) Кнігі для навучаньня у школах і розныя другія,

рукапісы прысылаць па адрэсу:

Вільня, Жандармскі завулак, № 1, кв. 5.

Данос.

Беларускі народ збудзіўся, пачаў жыць сваім асобным жыццём, пачаў тварыць сваю нацыянальную культуру сваімі рукамі. Збудзілася вялікая жыццёвая сіла, захаваная ў грудзях дзесяцімільённай грамады. І гэтай сілы знішчыць нельга: яна ўзрастае з дня на дзень і будзе с кожным годам тварыць новыя культурнае багацце.

Ворагі нашага народу, не пакладаючы руку „працаваць“, каб задураць беларускі рух. Яго закідывалі гразёю польскіх чорнасоценцаў з „Gaz. Codz.“ і інш., аб ім пісалі уселякую сьмешную брэхню Ковалюкі і Саланевічы, каб толькі тутэйшае грамадзянства адварнулася ад беларушчыны. Але дарма: ніводзін сумленны чалавек, ніводзін шчыры сын народу ня слухаў гэтай брэхні, не даваў веры нягодным напасьцям.

Цяпер ворагі беларусоў с хаўрузі чорнасоценцаў пайшлі другой дарогай: яны змагаюцца з намі падлімі, фальшывымі даносамі, клічучы праўдзівасць, каб яно сілай зацяснуло адраджэньне беларускага народу.

У казённай газэце „Россія“ у № 2372 надрукаваны гэтакі фальшывы данос. Пад ім падпісаўся нейкі „Яков Нивичъ“, але пад гэтым імянем, напэўні фальшывым, хаваецца, відаць, чалавек, які стаіць вельмі блізка да „ахраннага адзельня“: лішне ўжо добра ведае ён, што знайшла паліцыя пры обысках у розных людзей — у вучнёў маладэчанскай сямінарыі, у мінскай публічнай бібліятэцы і т. д., — ведае, аб чым пісалася ў знайдзеных у іх пісьмах. Ня глядзячы на гэта, „агент-правакатор“ даносіць, каму трэба, быццам выдавецтва „Наша Ніва“ друкавала і шырыла між народам прокламацыі „Беларускай Соцыялістычнай Грамады“ ахраннаму адзельню павінна быць вядома, што прокламацыі „Беларускай Соцыялістычнай Грамады“ друкаваліся ў 1903, 1904, 1905 і ў пачатку 1906 году — ў часі ўсерасейскай завірухі, а „Наша Ніва“ аткрылася толькі ў самым канцы 1906 году, калі ўсё ўжо супакоілася. Далеі ён даносіць, быццам таяж „Наша Ніва“ надрукавала рэволюцый-

ныя брошуркі „Гутарка аб тым, куды мужыцкі грошы ідуць“, „Чы хваціць для ўсіх зямлі“ і інш., хаця яны выйшлі ў сьвет перадыхадам „Нашае Нівы“ і на іх паказана зусім іншая фірма. Адным словам, „агент — правакатор“ стараецца абвінавачваць чыста культурную, спакойную работу „Нашае Нівы“ ў „рэволюцыю“, каб (яе адміністрацыя) зачыніла.

Мэта гэта „Россіі“ зусім ясная. Цёмныя сілы нічога так не баяцца, як сьвету. Той сьвет шырыць „Наша Ніва“ і ўсе шчырыя беларусы, якія рунацца аб дола свайго народу. На іх і стараецца „Россія“ нацкаваць праўдзівасць. Фальшывы данос і ўся брэхня агента — правакатара аб „рэволюцыйнай“ рабоце нашай газэты — гэта толькі пустыя страхі. Праўдзівасць народу, развіццё грамадзкай нацыянальнай сьведомасці — вось праўдзівы страх для чорнай сотні, для уселякіх нацыяналістоў і іх правакатарскай хаўрузі.

Як лжэць „Россія“, бачым воль з гэтых яе слоў. Расказаўшы аб арэштах і обысках у Мінску і Маладэчне, якія былі ў 1908 і 1909 гаду, „Россія“ піша: „Пасьля гэтага „Наша Ніва“ замукла. Цяпер яна ізноў зацвітае новым цвіетам, пад новай фірмай. Выдавецтва гэтай газэты бярэ на сабе новы „варыянт“, нейкі „Уласоў“, або „Власов“ — Тым часам кожнаму вядома, што „Наша Ніва“ не „замукла“ ні на адзін момэнт ад самаго пачатку яе — ад 11 лістапада 1906 году, што А. Уласоў не цяпер бярэ на сабе выдавецтва газэты, а ўзяў ужо змала сем гадоў таму назад — 8 дзекабра 1906 году.

З усяго гэтага відаць, якую цэну мае ўвесь данос, надрукованы ў „Россіі“.

У канцы адзначым, што данос „Россіі“ нека сплеталецца с прыездам у нашу старонку міністэрскага чыноўніка с Пецярбурга, нейкаго Тэрмэна. Пасьля яго падарожжы, як бачым, настаў у Пецярбурзі новы курс: на веручы, каб Ковалюкі і Саланевічы здолелі задураць развіццё беларушчыны, ім ужо пакінулі даваць „цёмныя грошы“ ды пачынаюць выдумляць новыя спасыбы, каб забіць жывы беларускі народ.

А—Н—А.

Ня гомжэ!

Есць у № 2372 газэты „Россія“ стацьця пад загалоўкам „Кветкі беларускага сепаратызму“, якую па моему, прэбалоб назваць „Кветкі бездарнасьці наёмных палітыканоў“. Бо якжэ назваць абвінавачваньне „Нашае Нівы“ у тым, што у яе руках знаходзіцца, ці знаходзілася, дзеяцельнасьць „Беларускай Соцыялістычнай Грамады“, што „Наша Ніва“ наймала вучнёў ніжэйшых і сярэдніх школ дзеля шырэньня соцыялістычных выдвецтваў, што аткрыта друкавала і шырыла адовы і брашурны соцыялістычныя, што работа „Н. Н.“ гэта падпольная ігра „голодранцев вёх стран“ што дэмакратызм беларускі вырабляецца у лабараторыі палітофілоў і сепаратыстоў і у канцы, што за беларускай работай крыюцца жыды, касіел і польская справа.

Малаграматыны пісакі і участковыя палітыкі, па канейцы радок, могуць беларускі рух зводзіць да „польскай інтрыгі“, на тое яны малаграматыны, але полуофіцыйным публіцыстам такой вялікай дэжэравы як Расея, трэба-б умець чытаць па польску і ведаць, як глядзіць на беларускае адраджэньне тая самая „польская інтрыга“.

Якое небудзь доўгавухае стварэньне, можа высунушы лых с памыйніцы крычаць, што „Наша Ніва“ яўна друкуе і пашырае адовы і брашурны „Беларускай соцыялістычнай Грамады“, што яна за грошы наймае школьнікоў у соцыялісты, але полуофіцыйным прэстаўнікам галасу ўласці гэтаго безкрытычна друкаваць нельга, бо вы траціце прэсьціж у вачах грамадзкіх чытачоў і ня толькі вы самі, але праз гэта і тые, хто паслаў вас.

Вы „полуофіцыйныя“ і „офіцыйныя“ с полуофіцыйнай „Россіі“ можаць быць праўдзівымі беларускага адраджэньня, можаць ваяваць з ім гоўжымі і ня гоўжымі спосабамі (гэта справа вашаго сумленьня), можаць і ў канцы ціснуць нас, душыць і ўсё іншае, але прынамсі рабіць ўсё гэта разумна!

„Віленск. Вэстынік“, „Крэсьціянину“, „Св. Зал. Жыжні“ калі яны выступаюць у ролі блазноў, — сойдзе, бо пісакі і чытачы іх палітычна малаграматыны, але вашыншы чытач і ён будзе сьмеяцца вам у вочы, калі вы даводзіце, што соцыялісты працуюць над пашырэньнем каталіцтва, а прапаганды каталіцтва над пашырэньнем марксізму. Вам полуофіцыйным выражцелям галасу праўдзівасці ня гоўжэ рысавацца малаграматынасьцю, ці прытварацца дурнямі.

Юры Верэшчак.

Ешчэ аб сплываньню доўгу.

Расейскія народнікі сьмдэсятных гадоў лічылі, што яны маюць перад народам вялікі, неаплачаны доўг, які трэба звярнуць. „Історическія пісьма“ Лаврова сфармулавалі гэта думку гаворучы, што ўсе багацейшыя станы, праз цэлыя векі карысталіся с працы народу самі прадукцыяна не працуючы — забіралі большую частку дабытаго мазалістымі рукамі добра; бралі вялікі падатак крыві бяручы шмат

народу у салдаты, зрабілі урэшці увесь народ сваім нявольнікам суропа панавалі над ім, адзекуючыся, і саўсім ня лічычыся з яго пачуццём ўласнаго гонару. Рабілі гэта вышэйшыя станы саўсім не задумліваючыся над тым, ці маюць яны на гэта моральнае права. Але во і у гэтых станах явіліся людзі з болей адзвучывай душой, с чуткім сумленьнем; задумаліся яны над тым, ці справядліва гэта, ці павінна так быць. І зразумеўшы, што так быць не павінна, адчулі, колькі зла іх бацькі зрабілі народу, колькі ён ад іх крыўд перанёс.

Гэча крыўда і ёсць той вялікі доўг, які яны павінны вярнуць, пасьвяціўшы ўсе свае сілы, працы дзеля народнаго добра. Доўг гэты ляжыць ня толькі як заплата за грахі бацькоў. І яны самі ўжо скарысталі с народнай працы: яны паканчалі розныя школы, працягалі шмат разумных кніг, а хто-ж плаціць грошы на ўтрыманьне школ калі не народ? Выгадавалі іх бацькі за якія грошы? за грошы дабытыя эксплоатацыяй народу.

Шмат гадоў прайшло с той пары Сьмдэсятнікі ня глядзючы на ўсе героіскія натугі, на ўсю маральную сваю чыстату, на ўсю інтэлектуальную чэснасьць, не змаглі дабіцца сваей мэты. Аб прыяццё сплываньня доўгу, на якія сьмдэсятнікі часта ссылаліся, іх патамкі перасталі гаварыць. Гэты прыяццё стаўся элемэнтарнай, усім вядомай праўдай, каторай адны з энтузіязмам трымаліся — другія аткідалі, але ўсе гэта ведалі і спаміналі ім ня трэба было.

Бывалі на гэты счот і кур’ёзы. Пару гадоў таму назад гр. Бобрінскі на сабраньні мінскіх нацыяналістоў — клікаў іх сплываць доўг беларускаму народу. Які гэта доўг прызнаваў граф і які гэта мінскі нацыяналісты маркуюць сплываць, мы ня ведаем. Ведаем толькі, што сам Бобрінскі багач, памешчык тульскай губэрні. Яго вясковыя суседзі, куды бліжэйшыя яму па крыві чым мінскіе беларусы, колькі гадоў таму назад, — відаць мала рахуючы на тое, што граф прыпомніць аб сваім даўгу, — прабавалі вярнуць яго „сваімі сродствамі“, але даўжнік паклікаў ваенную помач і крэдытароў высеклі, як сідараву казу. Вось як сплывае доўг, граф на практыцы, а на словах — глядзі куды махануў.

Успомніўшы гэта, як кур’ёз, прыгледзімся да дужа арыгінальнай фармулёўкі сплываньня доўгу, якую даў нам Юры Верэшчак у № 26—27 „Нашае Нівы“. Ягомасць Юры Верэшчак прызнае факт, што беларускіе дзяўчы маюць доўг... перад прыродай Беларусі. Родная наша прырода сваей велічавай прыгожасьцю будзіць у кожнай адзвучывай душы, гэтуткі пекных перажываньняў — ахвоты да таго, каб самому стацца лепшым і пхнуць да гэтаго другіх, што чалавек за гэта мае перад ей вялікі доўг. Значыць гэты доўг маюць і нашы пасты і сьлетрысты і яны павінны пачаць сплываць яго, даючы пекныя, праўдзівыя малюнкы гэтай прыроды. Ягомасць Верэшчак знаходзіць, што дагэтуль яны — гэтаго доўгу і ў малой нават частцы не сплалілі, бо яны калі спаміналі яе, то казалі, што „невясёлая старонка наша Беларусь“

І бунтуе кроў,
Што над роднаю старонкай
Вісьне ночы змрок палёйкай,
Вісьне ад якоў;
Што німа парадку, ладу,
Што ў хвасце другіх мх-ззаду
Без дарогі йдзем;
Што чужы грэх выкупляем.
За каго-ж мы, запытаем
Цяжкі крыж нясем?

Не прытульна дзе і цёмна
І дзе сьмерці ўзмах агромны
Першыя мы там.
Дзе найгоршыя дарогі,
Дзе што год растуць астрогі, —
Першыя мейсца — нам.
А ў чым межна пахваліцца,
Пазаздросціць, падзвіцца,
Там нас не шукай.
Асьмеяны і абдэртны,
Ва ўсім добрым ў зад аддэртны
Ты, наш родны край.

Якуб Колас.

* * *

Як надарыцца мінуца
Што ад працы адарвуся
І жыццёвая атрута
Ні пячаць, і прахляюся,
Дык цябе, мой Родны Краю,
Шчырай думкай аблітаю:

Ты нешчасны і убогі,
Ты бяздолны і забіты,
Ты бяз шляху, бяз дарогі,
Ты абдэртны і прапіты;
Поддай здрадаю праданні
Ты ня свой, — даўно забраны.

Меў вялікіе клейноды,
Быў і моцны, і багаты,
— Задзіўляліся народы —
А дазнаўся горкай страты;
Кіну вокам: сохнеш, вянеш,
Аж здаецца што ні ўстанеш.

А як сонейка ўстане
І прыемна ўсміхнецца,
Па палатках, на кургане
І па вёсцы разліецца
Як лаводка, Родны Краю!
Над цябе тагды ні маю.

Ты квяцісты, залацісты,
І прыгожы, і аздобны,
Ты лясісты, каласісты,
— Можна рай табе падобны —
Колькі ж моцы маеш скрытай,
Колькі сілы неспажытай!

Ты паўстанеш працавіты,
Гаротны, невымоўны,
Шчасця, долі прагавіты,
Мой славацны, мой чароўны!
Будзеш час, пабачуць сьведкі,
Хоць ня мы, дык нашы дзеткі.

Алесь Гарун.

1913

Рыбалоу.

Сьвет апошні разсцілаюць,
Лучы сонца над сялом;
Цэрква белая зіе
Залатым сваім крыжам.
Ціха бор стаіць зялёны,
Гук ўвакол пад вечэр ўнік;
Явар драміць каля рэчкі,
Як той стары вартаўнік.
Рэчка шкільстая плюскоць
У зялёных берагох;
Усё гусьцей туман кладзецца,
Як кудзеля, на палёх.
На рацэ рыбаччы човен;
Сець збірае ў ём рыбак.
Лёс гаротны праклінае;
Вёцца з голаду бедак.
А у хаці рыбалова
Цэлых васьмера дзяцей...
Пасылэй ўжо хоць сягоння
Хлеб прасіці у людзей.
З ім адвечна яго горэ,
Сэрца ные і шчыміць.
І шнуруючы над рэчкай,
Каця позная скігліць.

Я. Журба.

3 Беларусі і Літвы.

3 Віленшчыны.

Тры тыдні таму назад з Вільні
у Двінск, як пасля удалося вы-
ясніць, нейкі Александров выслаў
багаж. Тудзен таму назад разгру-
жаючы вагон, работнікі пачулі крэп-
кі сморад ад карзіны высланай з
Вільні. Калі паклікаўшы паліцыю
атчынілі карзіну, то ў ёй знайшлі
труп кабеты, саўсім голай, з рана-
мі на галаве; нябожчыца у карзіне
была ў сідзячым палажэнні. Да-
гетуль паліцыі не ўдалося ешчэ
выкрыць хто была тая кабета і той
Александров.

Новыя школы.

У гэтым гаду у Віленскім Ву-
чэбным Округу аткрыцца такія
сярэдняе школы: гімназіі — у Сьве-
нянах, у Лідзе і ў Рэжыцы; вучы-
цельская сямінарыя у Неўлі, Віт-
губ. і вучыцельскі інстытут у Ма-
гілёві. Апрача гэтага аткрыцца 7
вышэйшых пачатковых школ, у
тым ліку 2 жаночыя для дзеўча-
так.

Самагубства.

У вёсцы Трабейнак, Ашмянскаго
пав. Гаспадар. Пранціш Маркоўскі,
60 гадовы чалавек, пасля бур-
най вышпашы на сенажаць і убачы-
ўшы, што ўсё сена зглумлена ва-
дой, з гора, вярнуўшыся дамоў па-
дрэзаў сарце нажом горла. Дачка
скочыла і вырвала з рук у яго
нож, але ўсё-ж такі ён крэпка па-

калечыўся. Непрытомнаго маркоў-
скаго адвезлі у бальніцу у Івенец.

Сорамна.

Калісьці нашы паганшчаны (Новы
Пагост, Дзісенскаго пав.) славіліся
як людзі спакойныя, разважныя,
але гэта было калісь, цяпер ужо
саўсім другое. Насталі новыя лю-
дзі, пайшлі новыя парадкі... Новыя,
ды не к дабру а к худому. Перш
за ўсё трэба сказаць аб нашых ва-
ласных судах каторыя слаўны п'ян-
ствам і падкупнасцю. Сорамна са
старану паглянуць, як мужы —
бацькі, паважаныя гаспадары стаў-
шыся судзьдзямі гразнуць у п'ян-
стве і падкупнасці. Ня ведаю, ці
гэтыя людзі думаюць, што гэтаго
ніхто не бачыць, ці яны ўжо заблі-
ўскае пачуццё людскога гонару
і сумлення, што могуць людзям
у вочы глядзець. Вось я пішу гэ-
тае пісьмо у далёкі горад, дзе іх
не знаюць і будуць аднасіцца да
майго пісьма, проста, як да нарэ-
канья на благіе парадкі, якія у нас
пайшлі цяпер, але саўсім ві так
пакажацца тым, каторыя тут у нас
будуць чытаць гэта. У іх вачах
стануць добра знаёмыя і вядомыя
гаспадары з воласці, яны ня з
майго пісьма толькі даведаюцца аб
іх, яны іх даўно і добра знаюць і
ацэніваюць так, як яны заслужылі
у вачах сваіх суседоў і валашчан.
Другое зло — гэта тайныя шынкы і
шынкары. Нарэкалі людзі на даў-
нейшыя жыдоўскія карчмы, але я
скажу, што жыды такой подласці
не рабілі, такога броду не разво-
дзілі, як нашы цяперашнія шынка-
ры — хрысціянне. Там у іх і распу-
ста і зладзействы і ўсякае шэль-
моўства, што страх падумаць і ні-
хто не парупіцца каб неяк стры-
маць гэтае зло, ніхто не крапе паль-
цам, каб засыпаць гэтыя лужыны
гразі. Ці-ж і не знайдзецца вікога?
К. Сухонкі.

У нашай вёсцы.

(Казенцова, Лідз. пав.)

Поўны хаты ўсе хлопцаў,
З іх і гоман, з іх і сьмех;
Яны многа граюць ў карты,
А за гэта велкі грэх.
Не чытаюць добрых кніжак,
Толькі трацяць дарма час;
Дужа часта завядуцца
Во запраўды гэтак у нас.
Перакрываць, перадрэжваюць.
Хоць і ўбогаго каго;
Нешануюць айцоў, матак,
Толькі Есёку аднаго:
Ён гарэлка таргуе,
А гарэлку хлопцы п'юць
І да Есёкі што папала
Ад бацькоў сваіх нясуць.
Маё сэрце неспакойна

І баліць мне галава:
Нашто ж гэтакая цемра,
Чаму-ж сьвету ў нас німа?
А. Юшко.

Пашэсць.

У Капылі, Мінск. губ. Слуцк.
пав., ужо тры з лішнім месяцы
пануе пашэсць крываўкі (дзыента-
рдгі) паміж людзей. Дагетуль па-
мерла ўжо 7 чалавек, а шмат ля-
жыць хворых. Адна земская бал-
ніца ня можа даць рады, бо по-
шэсць с кожным днём шырочыцца.
Людзі п'юць рознае зелье і га-
рэлку каб адбаравацца ад яе, але
нічога не памагае. Шкада, што гу-
бернскае земства у сваім бюджэці
на гэты год зменшыло выдатак на
змаганьне з пашэсцямі (эпідэміяй),
цяпер во патрэбна помачь гомэстна
хворым а яе німа, людзі мруць і
хварэюць у гарачы час полявых
работ.

Капылянін А. Ш.

Выстаўка.

У Капылі шостаго жніўся адбы-
лася сельска-гаспадарская выстаў-
ка, жывёлы, насення і хатнаго
рэмесла. Найбольш харошай скаці-
ны было панскай, але было і вя-
сковых пекных коней. Вясковыя дзе-
ўчаты выстаўлілі шмат цікаваго
тканя і вязаных работ. Зі добрых
каней і за лепшыя работы вы-
даваліся нагады. Самая большая
нагада 15 руб. і сярэбрана медаль.
Ацэнівалі выстаўленую жывёлу і
рэчы і выдавалі нагады акаліч-
ныя паны. Пасля выстаўкі былі
гутаркі аб хуторак, каровах, лубіне
і аб іншых гаспадарскіх справах.
Дзень быў пагодны, пекны і лю-
дзей было многа; праз увесь час
выстаўкі іграла ваенная музыка.
Алесь Ш.

Жыве Беларусь.

Давялося мне пабываць у Слуц-
кім павеце, ад маёнтку п. Прошын-
скаго, старонка вельмі глухой (12
міль ад чугункі), парослай вялі-
кімі лесамі і пакрытай балотамі.
Прыхаўшы сюды я вельмі ўзрада-
ваўся, калі пачуў чыстую беларус-
кую гутарку пабачыў свае апараты
і свае танцы: мацеліцу, лавоніху,
каробачку і другія.
Упярод я бываў у такіх старон-
ках Беларусі, дзе сваё ўжо забы-
ваецца, і смутак нахадзіў на мяне,
і працаваць ужо не хацелася, для
тых, што адракаюцца ад сваёй мат-
кі. Калі-ж я пасядзеў тут, радасна
магу крыкнуць, што жыве Беларусь,
і жыццё-мёрць будзе і ніякія сілы ня
зглумяць яе. Гаспадарка тут вяд-
зецца добра. Аж любя было пагля-

жонаго, бо... Бачыць, што надта пачаў цікавіцца ён незразумелым, таёмным, страшным, ня
земным.

— Ой, Нупрэй, паглядзі за сынам, — гаворэ
сват Яхім, сівы разумны дзед: — пара яго апа-
слівая-маладая. Ніхто ешчэ лбом сцяну мураван-
ную прабіць ня здолеў, а галовы разбівалі мно-
гіе, ой-ой, многіе, як падумаеш. Вялікіе навукі
прайшоў Зроіл Давыдзёнак, што ўсё на глаўна-
го рабіна навучаўся, а пачаў задумывацца, па-
чаў, — і от табе на: ў адной доўгай кашулі хо-
дзіць цяпер на Шамаву с Кійком, галавою кру-
ціць ды ўсё нешта гамоніць, бурчыць сабе пад
нос: „Адэной, Адэной, адгукніся Зроілу... Гдзе
Ты схаваўся ад Зроіла? Ага, ага, ну німа нічо-
га“. Аж страшна становіцца. Такі разумнейшы
за ўсіх жыдоў шамойскіх быў, а во адурэў,
бедачэ, ат гэтай думы заўсёгдашняй.

Барэч трэба Архіпа: мала з нашаго селян-
скаго роду у людзі наўчоныя выходзяць, а калі
і выйдзе каторы, дык барані Ты яго Вожухна!
Бо трудненька такому адразу прыросць у іншым
стане людзей, паркалёвых людзей. Праз тое
трудненька, што як-нікак а родныя карэні глы-
бока сідзіць у ём. От і мучаюць яго пытаньня
розныя: чаму я — пан, а брат мой, брат, каторы
сто раз больш мяне працуе, потліе, у катораго
рукі ў мазалёх і закарэлі, каторы век сумуе ды
гаруе і ў гарэлцы душу топіць, думы залівае,
гэты брат, родненькі сын мае матанькі роднае,
ён — мужык, мужык, эх! Во і мучаецца чалавек,
чаго на сьвеці так папарадкувана, далі-болі, ат-
куля сьвет, аткуля што, Бога шукаць пачануць,
як той Зроіл, глядзіш, — дыбаў-дыбаў чалавек
на гэтаму каўзэлю, пасклінуўся, заваліўся...

І навука не паможэ, а зможэ такога, бо прыро-
да і навука адалевае вас.

Так гаворэ сват Яхім, а кум Міхась дадае
к таму:

— А падумаць, — колькі турбот, болек і пра-
цы бязконцай трэба вынасіць бацьком, пакуль-ткі
сынчок ці дачушка на ногі стане. Ды на ногі
стане і бацькоў успомніць, сам вучыцца ці слу-
жыць ідзе і бацькаўскую старасць к сэрцу пры-
німае, як, скажам, Архіп; а другі ж бывае і
бацькоў адрачаецца, вучы яго, такую дрань.
Ого! Ці мала іх гэтых, далёка шукаць ня трэба...
— Дык што-ж рабіць, сваток? — да Яхіма звер-
таецца Нупрэй.

— А што? Бог ведае... Перша на-перша трэ-
ба, каб бацькі ўкладалі у галаву гэтым хлап-
цам-вучэнікам тое, што ніхай яны не саромяцца
нашых мужыцкіх мяркуваньняў пра Божы сьвет
слухаць. Ніхай сабе яны на погляд шэры, а
браце, душа можа быць і пад шэрым жупаном
ня шэрая. О! Помню, бывала, прыездзе к нам
у сяло на лета ці ў зімку калі с Пецярбурга
пан Белееўскі; вучоны многа, кніжкі сам скла-
дае і друкуе, а са мной так, бывала, як пойдзе,
як пойдзе гаварыць, аж захлібаецца, бачу — пе-
рада мною, мужыком, думкі лепшыя выкладае.
«Я, — гаворэ, — толькі у вас і атдыхаю і спачыні
знаходжу. У вас, селян, усё кіруюцца праўду
знайсці ў ва ўсім. Пастух які-небудзь, слова
прамовіць с панам ня можа, — забіт ці ўжо нату-
ра такая асобная, да сходу прыхільная, — а каб
пабачыў яго душу пісьменнік які, ці там архі-
рэй, ці хто такі, ён бы задзівіўся і паза-
здросціў». Во як пан казаў.

— Што хараніцца: многа і ў нас дзікасьці,

недбаласці, звырэнства, гразі многа. Але гдзе-ж
гэтаго німа? Бяднота нас адалевае.

— Ведама, што яна.

— А паглядзі ты, сваток, на панскае жыццё;
яно-ж найбольш такое, што дрэнней... сабац-
каго. Распушта, паскудства. Толькі што у іх дзеец-
ца ўсё пад дэмнаю дзяругаю, с-пад дзяругі гэ-
тай і жыццё праўдзівае мала відаць.

— Яно-то так, няўжо-ж.

— А нашы хлопцы, што у сьвет, у модзі
йдучы, яны ад вёскі атпаўзаюць... Прыедуць у
госьці с чыстаты, с хлеба белаго на пушчы, як
пабачаць, як мадзем мы па родных кутках,
робіцца ім і халодна, і непрыхільна, і прыкра.
Паедзе назад, закруціцца там у вадаверці гарэ-
кой, агалце, у вёску ўжо ані блізка, мужыка
чураецца, хоць і мучаецца, паўне, каторы. А
дзеткі ўжо яго корэньнёў нашых родных ні ма-
юць ў сабе, тые і ў лічбу ня йдуць.

— Сваток, калі-ж будзе па іншаму, калі, у
які час будзе, а?

— Будзе. Але, горэ, не пры нас. Ты ж па-
глядзі, нідалёчка хадзіць, у палякоў, у латы-
шоў, што тутэйшыя фальваркі пакуплялі: жы-
вуць, нельга казаць, што-б на вялікіх кавалках,
а жывуць некач чысцей, і газеты чытаюць, і
дзетак па розных гімназіях ды гаспадарскіх ву-
чылішчах вучаць. Падрастаюць трохку гэтыя
дзедзі, дзівісь, як і твой Архіп, самі зарабляюць
і вучацца. Адзін доктар, другі аграном, трэці
вучыцель, ці што другое, радні не адракаюцца,
братнюю руку заўсёгды трымаюць і ішчэ пля-
меннікоў ды пляменніц за сабою у людзі цяг-
нуць.

Максім Беларус.

(Канец будзе у гародным нумэру).

дзець на селянскіх землях, такое пекнае жыта, аўсн, канюшына і інш. Земля тут высокая і для таго мокрая восень не пашкоджала. Людзі тут жывуць добра, дрэва ў лесах таннае, многа грыбоў, ягад. Блізка ад нас праплывае рэчка Марочанка, дзе ў кожную нядзелю хлопцы нашы ходзяць на рыбу. Пад вечэр жэ сабіраюцца яны і дзеўчаты і гуляюць прыстойна, гожа, не так, як у другіх старонках, дзе гарэлка і карты заваявалі сабе першае месца. Дзеля гэтага вясёла ў нас і людзі добрыя, проста рай на зямлі, бо ешчэ людзі тут не забыліся свайго роднаго ад бацькоў і дзядоў.

Беларус.

Паркалёвая культура у Ашмяншчыне.

Аб нашай вёсцы Налібок, Ашмянск. пав., то нават сорамна добрым людзям хваліцца. За апошніх колькі гадоў змянілася яна страшэнна. Паркалёвая «культура» бярэ тут верх над добрымі даўнейшымі беларускімі абыхаімі. Што было лепшаго, здаравейшаго душой і цела пацягнула ў Амерыку, а пазаставаліся тут толькі буяны і паркалёвікі (што на адно выходзіць). У вечеры, як кажуць тутэйшыя, не патыкайся на вуліцу бо... нажом, або гірай добра заедуць без ніякай прычыны. Ось гэтак відаў на аднаму жыццю нажом распаля. А ўсё што? — гарэлка робіць. Што будзе далей у нашым краі, калі не захочуць людзі пільнавацца нашых старасвецкіх абыхаіў? Да чаго даведуць нашу старонку і людзей «апекун» нашы, каторыя рвуць беларуса кожны к сабе, нічога у канцы канцоў добраго яму не даюць, а ўсё старое добрае беларускае апаганяюць і руйнуюць.

І. Ф.

Навіны з Раманава.

З жніўня, гэтаго году у мястэчку Раманове, слудч. пав. Мінск. губ. адбылося аткрыццё вышэйшага пачатковага вучылішча у каторым будуць разам вучыцца і дзяцюкі і дзеўчаткі. Жыхары дужа рады, бо гэтаго вучылішча яны дабіліся ўжо гадоў з 15, асыгнаваўшы да 6 тысяч грош і гатовую будоўлю.

Многа разоў памыкаліся тутэйшыя жыхары рабіць стараньня, каб у мястэчку аткрылі пачтовае аддзяленне, але пачтовае начальство нешта ўсё не атклікаецца на клік раманаўцоў у 4—5 тысяч жыхароў у мястэчку.

У мястэчку ёсць стары замковы вал. Ляжыць ён пры рэчцы, з боку ад мястэчка і нікому не перешкаджае; не глядзя на гэта яго разбіраюць ўсё, хто толькі здумае. Пара-б адміністраціі, ці добрай якой душы спыніць гэтае руйнаванне.

Жыхары мястэчка загаварываюць, што хацелі б аткрыць грамадай (общчэствам) сваю сельска-гаспадарскую школу, дзе-б самі селяне і старыя і малыя маглі-б вучыцца гаспадаркі. Але гэту добрую ахвоту нашае новае земства мусі не падтрымае, бо яно нават і маста не напраўляе ўжо гадоў пяць, пакуль хто ў ночы ня ўтопіцца.

Селянін М. М.

З Могілеўшчыны.

Што хацеў сказаць?

Мачыха ў селянскай сям'і, гэта беда: або яна варочае ўсё ў верх дном і ні дае жыцця дзецям ад першай жонкі, або узрослыя дзеці відаюць жыцця ні ей, ні бацьку.

Во як было ў адной такой сям'і. Селянін вёскі Кіпяціч, Восіп Цярэхоў, ажаніўшыся другі раз, хутка асьпеў. Сын яго, Якіму здавалася, што ён адзін работнік у хаці, што бацька дармаед, што мачыха каторая можа даць дзяцей, ешчэ больш непатрэбная рэч. З гэтай

прычыны у бацькі із сынам не было ладу: яны часта сварыліся і лаяліся. 27 юлі між імі завязалася бойка. У той момэнт калі сын паваліў бацьку на памост, мачыха ударыла нажом пасынка ў живот; з гэтай раны ён і памёр, абняўшы пры апошнім кананьні бацьку. Што ён хацеў гэтым сказаць? „Прасці“, ці „хадзі і ты ў магілу“.

Саўка Каваль.

Беларуская вечарынка.

11 жніўня ў Глыбокім адбылася беларуская вечарынка пад кіраўніцтвам тэхніка Яцны. На сцэні было пастаўлена „Пашыліся ў дурні“ і „Міхалка“, а пасля былі танцы і лятучая почта. Артысты як на першы раз сыйгралі добра. Адно беда, што вечарынка гэта рабілася не саўсім ладам, ды як быцым нейкі душок чуваць было іншы чым беларускі; не кажучы ўжо аб тым, што паміж сабой устращалі гаварылі толькі па расейску, гэта можа быць ад не прывычкі гаварыць па беларуску, але чаму ж абвесткі былі толькі па расейску?

Глыбачанін.

З усіх старон.

Памілаваньне 47 матросоў.

48 матросоў каторых засудзіў марскі ваенны суд у катаргу і у турму, асталіся памілаваны па загаду Гасудара Імператара. У сваім прашэньні матросы пісалі, што яны не вінаваты ў тым, за што іх засудзілі. Начальнік турмы, дзе сядзелі засуджаныя матросы, зразу не паверыў афіцэрам, каторыя прыехалі з Пецярбургу, каб увольніць матросоў. Толька пасля таго, як глаўны ваенны пракурор пацвердзіў звестку, згодзіўся выпусціць засуджаных. Часць засуджаных матросоў ужо выслужылі срок службы і іх выпусціць на волю. Іншыя будуць даслужываць ваенную службу у сваіх палках.

Закон аб першым мая.

У міністэрстві ўнутрэнніх спраў прыгатаўляецца праект закону аб сьвяткаваньні работнікамі першаго мая. Міністэрство хочэ збольшыць кары за сьвяткаваньне 1 мая.

Губляньне дакумэнтаў.

У Пецярбурзе што раз часцей здараецца, што чыноўнікі губляюць паліцэйскія і судовыя дакумэнты. Цяпер ізноў чуваць, што чыноўнік дэпартаманту паліціі Пеляковский згубіў партфэль з дакумэнтамі дэпартаманту паліціі.

Цьвярозэе сьвята.

Сынод пастанаўіў даць загад духавенству, каб 29 жніўня устроіць сьвята цьвярозасці і ў гэты дзень збіраць грэшны па змаганьне с п'янствам.

Пьяны „прагрэс“

За чэрвень месяц у Эўропэйскай і ў Азіяцкай Расеі прададзена гарэлки 8 мільёнаў 701 тысяча 391 вядро, болей чым за гэты самы час у 1912 гаду на 1 мільён 452 тысячы 162 вядры.

За стары грэх

У Варшаві арэштавалі амерыканскаго багача—прамыслоўца шкота, каторы 30 гадоў таму назад выехаў з Расеі не адбывшы ваеннай павіннасьці.

Студэнцкая абвестка.

У адной з Рыжскіх газэт надрукавана такая абвестка:

„Студэнт—мэдэк пасьпешна шукае месца дворніка ці швейцара. Даведацца у Рэдакціі. На нашы ашляхцельныя і апанельныя стасункі, дзе працаваць лічыцца стыдам, гэта дзіўна.“

Хігры цэнзар.

Інспэктар друкарэнь і Одэссы, Плаксін, угаварываў па тэлефоне рэдакціі газэт, каб меней пісалі аб сьмерці Бэбеля, кіроўніка сацыялістоў на ўсім сьвеці, каторы віда-

ўна памёр, бо, — казаў цэнзар,— яго сьмерць—не так важная справа.

Забастоўкі.

Забастоўкі ў Баку і ў Лодзі па-троху пачынаюць супыняцца. У Баку работнікі прысталі на варункі выробленыя прамыслоўцамі: ім павялічылі плату за работу.

У Рызе с прычыны забастоўкі работнікоў у порце, стаіць не нагужэньных 70 параходоў і 20 парусных караблёў.

Пачтовая скрынка.

Альберту Пауловічу. Чаму не прысылаеца абцаных рукапісоў?

Прыпеункі.

Ня стой пад вакном—
Прыдзі ка мне ў хату!
Калі хочэш мяне браць,
Прасі майго тату!

Не сячы, не рубай
Зялёнаго дубу:
Ня руш мяне, не чапай—
Я твая ня буду!
Не сячы, не рубай
Зялёнай ляшчынны:
На руш мяне, не чапай
Маладой дзяўчынны!
Ані любі ні чапай—
Я табе ня роўна:
Татка бондар харошы,
А я бондароўна.

Рэдактар-Выдавец
А. Уласоў.

Камітэт па скотаводзтву Віленскаго Таварыства Сельскай-Гаспадаркі гэтым абвешчае, што ім арганізуюцца **трохмесячныя курсы па скотаводзтву і малочнай гаспадарцы,**

у маентку Вялікіх Салечнікі, Ягомасця Вагнэра — ст. Бівякові Палескіх ж. дарог.

Курсы пачынаюцца 24 кастрычніка гэтаго 1913 года. Плата за курсы с кватэрай і трохмесячным харчамі 60 рублёў, каторыя треба заплаціць пры паступленьні.

На курсы прынімаюцца асобы, высланыя гаспадарамі і наагул асобы, каторыя хочуць прайсці азначэны курс, але толькі грамадзяне. Хто праслухае курс, эдае экзамен вытрымаўшым экзамен выдаецца білет—пасьветку што ён праслухаў курсы.

Кіруе курсамі Правіцельствены Старшы Інструктар К. Б. Фрэйбарг. Запісывацца на курсы треба у канцэлярні Віленскаго Сельска-Гаспадарскаго Таварыства, Вілень, Завальная 9.

Варанецкая ніжэйшая сельска-гаспадарская школа Віленскаго Таварыства Сельскай-Гаспадаркі

гэтым абвешчае, што

ПРЫЕМНЫЕ ЭКЗАМЕНЫ

у гэтым гаду будуць ад 17 да 20 чысла верэсьня.

Апошні срок да падачы прашэньняў 10 верэсьня.

Курс навукі у школе трохгадовы. Плата за харчы 50 руб. у год. Навука дармовая.

Каб паступіць у школу патрэбна падгатоўка ня меншая як с курсу 2 клясвай сельскай школы Міністэрства народнай асьветы. Першэнства пры паступленьні маюць хлопцы сыны месцовых селян. Падробна варункі можна даведацца:

П. ст. Поставы, Віленск. губ. Упраўляючаму Варанецкай ніжэйшай сельска-гаспадарскай школы.

Ужо друкуецца і скоро выйдзе БЕЛАРУСКІ КАЛЕНДАР на 1914 год.

Звертаем увагу прамыслоўцоў і купцоў, што „Беларускі Календар“ ядыны у краі каторы друкуецца у 20,000 экзэмплярах і што ў ім найлепей рэкламавацца.

Календар Беларускі за колькі год дабыу славу
найлепшаго календара.

Таргоўцоў, кніганошоў і прыватных людзей просім загадзя прысылаць заказы на календар.

Не купляйце штучны навоз (парашок, попел) абы дзе па крамах,

а купляйце там, дзе прадаюць найтаней добры тавар,

У СКЛАДЗІ ВІЛЕНСКАГО ТАВАРЫСТВА

СЕЛЬСКАЙ ГАСПАДАРКІ

—> Вілень, Завальная вуліца № 9. <—

Там жэ можна купляць усякую гаспадарскую прыладу.

Усім, хто захочэ, высылаецца цэннік.

Выпісывайце хаурусна цэлымі вагонамі тады абыдзеца вельмі танна.